Wie kent ze nog, die bruinzwarte zaden in het zandstrand? Op het eerste gezicht lijken ze grauw en saai. Maar geef ze een opknapbeurt en hang ze aan een halsketting of sleutelring, en je hebt een prachtig sieraad. En dan de bonus: dit hebbedingetje brengt geluk!

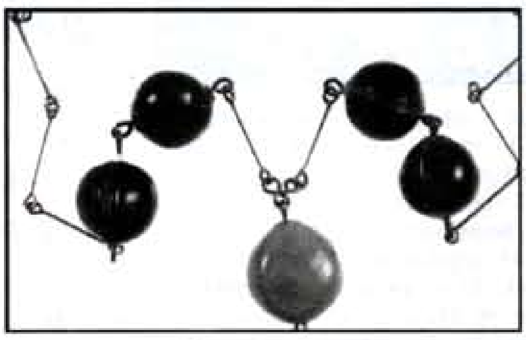

Het geluk ligt aan het strand

Tekst: Anouska Kock

Vroeger zag je djuku's overal. Mensen gebruikten ze ondermeer als *lucky charm*, of als afweermiddel (contra of hoyada) tegen slechte invloeden. Kinderen kregen bijvoorbeeld een djuku aan een koord omgebonden, zodat zij beschermd bleven tegen 'het boze oog'. Er waren ook mensen die een djuku droegen omdat zij het simpelweg een mooi ding vonden.
Tegenwoordig zie je de djuku niet zo veel meer. In ieder geval niet onder de lokale bevolkingen van Aruba en de Antillen. Maar des te groter is de belangstelling onder buitenlandse toeristen. Volgens juwelier Ludwina Vis van Lucor Jewelers in Oranjestad, Aruba, zijn vooral Nederlanders en ook Amerikanen dol op djuku's.
"Soms komen ze binnen met één die ze zelf aan het strand hebben gevonden, en dan moeten wij die polijsten en mooi maken. Ik heb zo heel wat palmbomen en divi-divi's gezien, maar ook sterrebeelden en initialen. Ze worden gezet in goud of in zilver. Je hebt echter ook toeristen die de djuku niet gepolijsd willen. Zij laten hem graag zoals de natuur hem gemaakt heeft. Wij zetten er dan alleen aan ketting of sleutelring aan," aldus Vis.

Kant-en-klare djuku's zijn overigens ook verkrijgbaar. Niet alleen bij Lucor, maar ook bij juwelierszaken elders op de ABC-eilanden, en zelfs in Nederland. Toch is het natuurlijk het leukst om zelf een djuku te zoeken en vinden. Je maakt de grootste kans van slagen langs kustgedeelten waar toeristen en andere badgasten, of fotografen doorgaans niet komen. Verder is het goed om rekening te houden met het weer en het jaargetij. Je vindt djuku's namelijk vooral tijdens het orkaanseizoen, als de waterstanden hoger zijn dan normaal.
Heb je er één gevonden, dan kun je ermee naar een juwelier, maar je kunt er ook zelf aan knutselen. Dat is wat Candido Boekhoudt (geboren op Aruba, 1941) jarenlang heeft gedaan. Tot begin jaren tachtig was hij een fanatieke djuku-verzamelaar die zijn pronkstukken zelf bewerkte tot sieraden, soms voor zichzelf en soms in opdracht van anderen. Nog steeds hangt er om zijn hals een lange gouden ketting met daaraan een djuku met gouden kruis. De hanger behoort tot zijn meest waardevolle bezittingen. "Ik draag hem iedere dag," vertelt hij. "Ook deze heb ik zelf gemaakt. De rest is allemaal weg. Ze hebben ze uit mijn huis gestolen. Ik weet niet precies hoeveel het er waren, maar ik schat toch zeker veertig. In die tijd waren djuku's aardig wat waard."

DJUKU
Hoewel het woord 'djuku' geheel eigen is aan de ABC-eilanden (djuku betekent in het Papiaments ook pikzwart), zijn de zaden zelf overal te vinden in het Caribische Gebied en de oostkust van Noord-Amerika. Het zijn drijfzaden, die hun oorsprong vinden in het tropisch oerwoud van Zuid-Amerika en met regenwater, rivieren en oceaanstromingen hun weg in noordelijke richting vinden, langs verschillende windstreken.

Hoewel wij met een "djuku" ieder zaad bedoelen dat aanspoelt aan onze kusten, vindt je op de ABC-eilanden in werkelijkheid twee verschillende soorten. De ene is de Mucuna Sloanei. Deze is donkerbruin van kleur, met een zwarte band in het midden. Hij lijkt op een hamburger, en wordt daarom ook wel hamburger-bean genoemd. Daarnaast heeft hij vele andere toepasselijke namen, zoals horse-eye bean, velvet bean, ojo de buey, ojo de venado, kaw ai, kratzbohnen en nescafe.
De andere djuku die aanspoelt in deze regio is de Dioclea Reflexa. Die is meestal iets lichter getint en is aan één kant plat, waardoor hij lijkt op een damestas. De gangbare naam voor hem is dan ook Sea Purse.
De djuku's groeien in peulen; dat doen ze aan boomtakken, in het oerwoud van landen aan de noordoostelijke Zuidamerikaanse kust. Als de peulen rijp zijn, gaan ze open en vallen de zaden eruit. Vanaf de grond worden die dan meegenomen met regenwater en komen ze terecht in rivieren die uitmonden in de Atlantische Oceaan. De zaden kunnen drijven, omdat ze van binnen hol zijn en omdat hun houten bast geen water doorlaat. Een drijfzaad kan heel lang op een zeestroom meedobberen. Meestal duurt hun reis een aantal maanden, en soms zijn de zelfs jaren onderweg...

Over het algemeen zijn de drijfzaden regio-gebonden. Dat betekent dat de verschillende soorten ieder hun eigen groei- en aanwasgebied hebben. Desondanks komt het voor dat een drijfzaad per ongeluk afwijkt van zijn vaste koers en daardoor uitkomt op een plek waar hij niet bekend is. Zo zijn er aan de Nederlandse stranden wel eens vondsten gedaan van Sea Heart (zo genoemd naar zijn hartvormige uiterlijk; de Latijnse naam is Entada Gigas).

"For whatever we lose (like a you or a me), it's always ourselves we find in the sea"—
E. E. Cummings (Amerikaanse dichter, 1894-1962)

Djuku's zijn drijfzaden die groeien in peulen in het tropisch regenwoud.

MYSTIEK
Waar drijfzaden aanspoelen, hebben ze bijna altijd een mystieke waarde toebedeeld gekregen. In Japan, bijvoorbeeld, strooit men op de laatste dag van het oude jaar drijfzaden rond huizen, altaren en tempels om boze geesten te verdrijven en het geluk van het nieuwe jaar te verwelkomen. Evenzo, kregen Engelse zeelieden vroeger een lucky bean als geschenk mee wanneer zij een lange zeereis moesten maken. De gedachte was, als een drijfzaad zo'n lange en gevaarlijke reis over de oceaan kan overleven, misschien dat ze dan ook hun eigenaar kunnen beschermen.
Drijfzaden hebben in verscheidene landen ook een medicinale toepassing hebben. Om maar wat te noemen: in Guatamala worden bepaalde drijfzaden gebruikt als middel tegen aambeien. In Suriname verwarmt men drijfzaden om een smeersel te maken tegen ontstoken klieren. En in Noorwegen maakte men vroeger van drijfzaden een thee die zo krachtig was dat het werd gegeven aan vrouwen die een kind moesten baren. Voorts heeft ook de farmaceutische industrie de heilzaamheid van het reizende zaad ontdekt. De peulen van een bepaalde Mucuna-soort kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt in de behandeling van de Ziekte van Parkinsons.
Eén drijfzaad is zo legendarisch dat het zelfs de geschiedenisboekjes heeft gehaald. Het betreft de Sea Heart. Het verhaal gaat, dat Christoffel Columbus zo gefascineerd was door de eigenaardige hartvormige zaden die aanspoelden op de kust van de Portugese Azoren (en waarvan wetenschappers toen nog dachten dat ze afkomstig waren van mysterieuze diepwaterplanten), dat deze hem ertoe zetten om land te gaan zoeken in de West... Feit of fictie, wie zal het zeggen? De Portugese bewoners van de Azoren zweren in ieder geval bij de overlevering, en noemen de Sea Heart nog altijd 'Faya de Colom'.

Candido Boekhoudt heeft vroeger eigenhandig tientallen djuku's bewerkt